

ЕВРОПСКИ СУД ЗА ЉУДСКА ПРАВА

ЧЕТВРТО ОДЈЕЉЕЊЕ

ЧОЛИЋ И ДРУГИ против БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

(Апликације бр. 1218/07, 1240/07, 1242/07, 1335/07, 1368/07, 1369/07, 3424/07, 3428/07, 3430/07, 3935/07, 3940/07, 7194/07, 7204/07, 7206/07 и 7211/07)

ПРЕСУДА

СТРАЗБУР

10. новембра 2009.

Ова пресуда постаће коначна под условима прописаним у члану 44. став 2. Конвенције. Пресуда може бити предмет редакцијских измјена.

У предмету Чолић и други против Босне и Херцеговине,
Европски суд за људска права (Четврто одјељење), засједајући у вијећу у саставу:

Nicolas Bratza, *предсједник*
Giovanni Bonello,
Љиљана Мијовић,
David Thór Björgvinsson,
Ján Šikuta,
Ledi Bianku,
Mihai Poalelungi, *судије*
и Lawrence Early, *регистар Одјела,*

након вијећања затвореног за јавност, одржаног 20. октобра 2009. године, донио је сљедећу пресуду:

ПРОЦЕДУРА

1. Поступак у овом предмету покренут је подношењем 15 апликација против Босне и Херцеговине (1218/07, 1240/07, 1242/07, 1335/07, 1368/07, 1369/07, 3424/07, 3428/07, 3430/07, 3935/07, 3940/07, 7194/07, 7204/07, 7206/07 и 7211/07), које је, у складу са чланом 34. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљем тексту: Конвенција), Суду поднијело 26 држављана Босне и Херцеговине: г. Игор Чолић, г. Стево Трнинић, г. Душан Пунишић, г. Теофик Јусуфагић, г. Јовица Новаковић, г. Предраг Вулин, гђа Велинка Жујић, г. Душко Жујић, г. Јово Жујић, г. Горан Симовић, г. Томислав Малкић, гђа Драгиња Малкић, г. Дражен Малкић, гђа Кристина Тодоровић, г. Мишо Тодоровић, гђа Марина Тодоровић, гђа Мила Тодоровић, г. Вид Милић, г. Војин Вишић, гђа Миладинка Бојанић, гђа Татјана Петровић, гђа Маријана Иванов, г. Предраг Иванов, г. Милан Мајсторовић, гђа Мира Мајсторовић и г. Сениша Мајсторовић (у даљем тексту: апликанти), у периоду између 25. новембра 2006. и 18. јануара 2007.

2. Апликанте је заступао г. И. Сјериков, адвокат из Бањалуке. Владу Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Влада) заступала је гђа М. Мијић, агент Савјета министара БиХ пред Судом у Стразбуру.

3. Апликанти су се жалили на неизвршавање пресуда домаћих судова које су донесене у њихову корист.

4. Дана 23. јуна 2008. године, предсједник Четвртог одјељења одлучио је да обавијести Владу о овим апликацијама. Такође је одлучено да се меритум и допуштеност апликација разматрају истовремено (члан 29. став 3)

ЧИЊЕНИЦЕ

I - ОКОЛНОСТИ СЛУЧАЈА

5. Г. Трнинић и г. Новаковић живе у Србији, док остали апликанти живе у Босни и Херцеговини.

6. Пресудама првостепеног суда у Бањалуци од 18. септембра 2001, 28. јануара 2003, 27. марта 2001, 25. фебруара 2002, 19. марта 2003, 6. јула 1999, 5. новембра 2001, 4. априла 2000, 21. децембра 1999, 12. маја 1999, 1. октобра 1999, 17. априла 2002, 17. октобра 2002, 22. априла 2002, 17. јула 2001. и 15. фебруара 1999, које су постале коначне 16. новембра 2004, 26. маја 2005, 17. септембра 2003, 25. јануара 2005, 25. априла 2005, 20. јуна 2001, 18. октобра 2004, 20. марта 2002, 10. јула 2001, 5. јануара 2001, 9. марта 2001, 17. марта 2005, 10. маја 2005, 21. децембра 2004, 28. децембра 2004 и 6. јула 2001, наложено је Републици Српској¹, да у року од 15 дана, исплати слједеће износе на име ратне штете, заједно са затезним каматама по законској стопи израчунатој од дана доношења релевантне првостепене пресуде:

- (а) г. Чолићу 30.000 КМ² на име нематеријалне штете и 2.410 КМ на име трошкова поступка;
- (б) г. Трнинићу 27.000 КМ на име нематеријалне штете и 1.114 КМ на име трошкова поступка;
- (ц) г. Пунишићу 15.500 КМ на име нематеријалне штете и 1.782 КМ на име трошкова поступка;
- (д) г. Јусуфагићу 8.580 КМ на име материјалне штете и 2.550 на име трошкова поступка;
- (е) г. Новаковићу 27.000 КМ на име нематеријалне штете и 1.456 КМ на име трошкова поступка;
- (ф) г. Вулину 8.500 КМ на име нематеријалне штете;
- (г) г. Вулину 9.000 КМ на име нематеријалне штете и 718 КМ на име трошкова поступка;
- (х) породици Жујић 6.000 КМ на име нематеријалне штете и 1.175 КМ на име трошкова поступка;
- (и) г. Симовићу 15.200 КМ на име нематеријалне штете и 1.567 КМ на име трошкова поступка;
- (ј) породици Малкић 15.000 КМ на име нематеријалне штете, 1.953 КМ на име материјалне штете и 3.000 КМ на име трошкова поступка;
- (к) породици Тодоровић 20.000 КМ на име нематеријалне штете, 600 КМ на име материјалне штете и 1.500 КМ на име трошкова поступка;
- (л) г. Милићу 16.500 КМ на име нематеријалне штете и 1.374 КМ на име трошкова поступка;
- (м) г. Вишићу 11.400 КМ на име нематеријалне штете и 987 КМ на име трошкова поступка;
- (н) гђи Бојанић 10.000 КМ на име нематеријалне штете, 2.000 КМ на име материјалне штете и 1.015 КМ на име трошкова поступка;

¹ Босна и Херцеговина се састоји од два ентитета (Федерација Босне и Херцеговине и Република Српска) и једног дистрикта (Брчко Дистрикт)

² Конвертибилна марка (ВМ) има исти девизни курс у односу на евро (EUR) као и њемачка марка (DEM) : 1 EUR = 1.95583 КМ

- (о) гђи Петровић и породици Иванов 7.500 КМ на име нематеријалне штете, 1.050 КМ на име материјалне штете и 2.327 КМ на име трошкова поступка; и
- (п) породици Мајсторовић 15.000 КМ на име нематеријалне штете, 2.241 КМ на име материјалне штете и 1.132 КМ на име трошкова поступка.

7. Првостепени суд у Бањалуци донио је рјешења о извршењу 20. априла 2005, 24. октобра 2005, 4. новембра 2003, 19. априла 2005, 26. децембра 2005, 31. јануара 2005 (налажући извршење двије пресуде донесене у корист г. Вулина), 2. јуна 2003, 1. новембра 2001, 6. јула 2001, 4. априла 2002, 5. септембра 2005, 25. октобра 2005, 7. априла 2005, 19. априла 2005 и 29. августа 2001, појединачно за наведене апликанте.

8. Апликанти су се због неизвршења пресуда жалили Дому за људска права или Уставном суду Босне и Херцеговине. Дана 9. новембра 2005. године Комисија за људска права (правни сљедник Дома за људска права) утврдила је повреду члана 6. Конвенције и члана 1. Протокола бр. 1 уз Конвенцију у случају г. Симовића, породица Малкић, Тодоровић и Мајсторовић. Дана 20. децембра 2005, 12. априла и 27. јуна 2006. Уставни суд је на исти начин одлучио у случајевима г. Чолић, г. Трнинић, г. Јусуфагић, г. Новаковић, г. Вулин, г. Милић, г. Вишић, гђа Бојанић, гђа Петровић и породица Иванов. Дана 3. јула 2006, након измјена Закона о утврђивању и начину измирења унутрашњег дуга Републике Српске из 2004. године, Комисија за људска права сматрала је да је то питање ријешено у случајевима г. Пунишић и породица Жујић, и одбацила је ове случајеве.

9. Пресуде које се разматрају у предметном случају, чини се, још увијек нису извршене у потпуности (у даљем тексту видјети тачку 11).

II - РЕЛЕВАНТНО ДОМАЋЕ ПРАВО И ПРАКСА

10. Имајући у виду бројне парничне поступке покренуте у складу са релевантним законом о облигационим односима, Република Српска је 29. новембра 2005. године израдила генерални план за накнаду ратне штете и обуставила неријешене парничне поступке (видјети Закон о остваривању права на накнаду материјалне и нематеријалне штете настале у периоду ратних дејстава од 20. маја 1992. до 19. јуна 1996. из 2005. године¹). Рок за достављање таквих потраживања у већини случајева је истекао 28. фебруара 2007. године, (у случајевима штете настале нестанком блиског сродника рок истиче 31. децембра 2009. године). Накнада додијељена према овом плану врши се исплатом владиних обвезница, које ће се плаћати у 10 годишњих рата. На ове обвезнице обрачунава се камата по стопи од 1,5% годишње и оне се могу продавати на берзи (њихова тренутна цијена на берзи износи око 45% од

¹ Закон о остваривању права на накнаду материјалне и нематеријалне штете настале у периоду ратних дејстава од 20. маја 1992. до 19. јуна 1996. године, објављен у „Службеном гласнику Републике Српске“, број 103/05 од 21. новембра 2005, измјене објављене у „Службеном гласнику РС“, бр. 1/09 од 5. јануара 2009. и 49/09 од 3. јула 2009.

њихове номиналне вриједности). Од 12. маја 2009. године оне се, такође, могу користити за плаћање пореза који је акумулиран до 31. децембра 2007. Према званичним подацима, донесено је око 6.000 управних одлука према овом плану до 7. августа 2008. године (тако је додијељена накнада достигла износ од приближно 50.000.000 КМ). Још увијек је остало неријешено 21.000 случајева.

11. До 29. новембра 2005. године неких 9.000 пресуда је постало коначно (укључујући и оне које се разматрају у предметном случају). Републици Српској је наложено да плати укупно око 140.000.000 КМ, плус затезне камате. Извршење ових пресуда (осим трошкова поступка и припадајућих затезних камата који су недавно исплаћени) привремено је обустављено од 28. маја 2002. године, у складу са Законом о одлагању од извршења судских одлука на терет средстава буџета Републике Српске по основу исплате накнаде материјалне и нематеријалне штете настале усљед ратних дејстава и по основу исплате старе девизне штедње, из 2002. године¹, Законом о привременом одлагању од извршења потраживања из буџета Републике Српске из 2003. године² и Законом о утврђивању и начину измирења унутрашњег дуга Републике Српске из 2004. године.³ У складу са Одлуком о емисији обвезница Републике Српске за измирење обавеза по основу материјалне и нематеријалне штете настале у периоду ратних дејстава од 20. маја 1992. до 19. јуна 1996. године⁴, главни дуг и припадајуће затезне камате морају се исплатити у десет годишњих рата у периоду од 2014. до 2023. године. У међувремену, 30. јуна 2008. године издате су владине обвезнице свима који су добили наведене пресуде, на износ њиховог главног потраживања и до тада акумулираних затезних камата (од тог датума више се не рачунају затезне камате). Камате на обвезнице рачунају се по годишњој стопи од 1,5%. Они који не могу или не желе да чекају до 2023. године могу своје обвезнице продати на берзи (њихова тренутна цијена износи око 45% од њихове номиналне вриједности). Од 12. маја 2009. обвезнице се такође могу користити за плаћање пореза насталих до 31. децембра 2007. године.

Иако су Комисија за људска права и Уставни суд Босне и Херцеговине у почетку сматрали да овакво рјешење није у складу са чланом 6. Конвенције и чланом 1. Протокола бр. 1 уз Конвенцију (видјети одлуку ЦХ/00/3615 Комисије

¹ Закон о одлагању од извршења судских одлука на терет средстава буџета Републике Српске по основу исплате накнаде материјалне и нематеријалне штете настале усљед ратних дејстава и по основу исплате старе девизне штедње, објављен у "Службеном гласнику Републике Српске", бр. 25/02 од 20. маја 2002, измјене објављене у "Службеном гласнику Републике Српске", бр. 51/03 од 1. јула 2003. године.

² Закон о привременом одлагању од извршења потраживања из буџета Републике Српске, објављен у "Службеном гласнику Републике Српске", бр. 110/03 од 20. децембра 2003, измјене објављене у "Службеном гласнику Републике Српске" бр. 63/04 од 29. јуна 2004. године.

³ Закон о утврђивању и начину измирења унутрашњег дуга Републике Српске, објављен у "Службеном гласнику Републике Српске", бр. 63/04 од 15. јула 2004, измјене објављене у "Службеном гласнику Републике Српске", бр. 47/06 од 11. маја 2006, 68/07 од 1. августа 2007, 17/08 од 26. фебруара 2008, 64/08 од 11. јула 2008 и 34/09 од 4. маја 2009. године.

⁴ Одлука о емисији обвезница Републике Српске за измирење обавеза по основу материјалне и нематеријалне штете настале у периоду ратних дејстава од 20. маја 1992. до 19. јуна 1996. године, објављена у "Службеном гласнику Републике Српске", бр. 62/08 од 7. јула 2008. године.

за људска права од 9. новембра 2005. и одлуку АП 774/04 Уставног суда од 20. децембра 2005), одлучили су да је ово питање ријешено након измјена Закона о утврђивању и начину измирења унутрашњег дуга Републике Српске из 2004. године (видјети одлуку ЦХ/01/7197 Комисије за људска права од 3. јула 2006. и допис од 17. новембра 2008, који је Уставни суд упутио апеланту у случају АП 505/06). Измјене су се, између осталог, односиле на временски рок за извршење ових пресуда и плаћање камата, као и досуђених трошкова поступка. Након одлуке Уставног суда Републике Српске од 15. јануара 2009, Закон о утврђивању и начину измирења унутрашњег дуга Републике Српске из 2004. године претрпио је даље измјене.

12. Према Закону о висини затезне камате из 2001.¹, износ затезне камате не може бити већи од износа главног дуга. Затезна камата се израчунава на основу званичне стопе раста цијена на мало, плус додатних 0,05% на дан (што одговара годишњој стопи од 18,25%).

ПРАВО

13. Апликанти су се жалили на неизвршавање коначних домаћих одлука наведених у тачки 6. горе у тексту. Они су се позвали на члан 6. Конвенције и члан 1. Протокола бр. 1 уз Конвенцију.

Члан 6. у релевантном дијелу предвиђа:

„Приликом утврђивања грађанских права и обавеза... свако има право на праведно суђење и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним, законом установљеним судом.“

Члан 1. Протокола бр. 1 уз Конвенцију гласи:

„Свако физичко или правно лице има право на несметано уживање своје имовине. Нико не може бити лишен своје имовине, осим у јавном интересу и под условима предвиђеним законом и општим начелима међународног права.

Претходне одредбе, међутим, ни на који начин не утичу на право државе да примјењује такве законе које сматра потребним да би надзирала коришћење имовине у складу с општим интересима или да би осигурала наплату пореза или других доприноса или казни.“

I - НАВОДНО КРШЕЊЕ ЧЛАНА 6. КОНВЕНЦИЈЕ И ЧЛАНА 1. ПРОТОКОЛА бр. 1 УЗ КОНВЕНЦИЈУ

¹ Закон о висини затезне камате, објављен у „Службеном гласнику Републике Српске“, бр. 19/01 од 11. маја 2001, измјене објављене у „Службеном гласнику Републике Српске“, бр. 52/06 од 17. маја 2006. и 103/08 од 4. новембра 2008. године.

А. Допуштеност

14. Суд констатује да апликације нису очито неосноване у смислу значења члана 35. став 3. Конвенције и да нису недопуштене по било којем другом основу. Стога оне морају бити проглашене допуштеним. У складу са одлуком да примијени члан 29. став 3. Конвенције (видјети тачку 4. пресуде), Суд ће одмах разматрати и меритум ових апликација.

Надаље, Суд сматра прикладним да споји апликације у складу са правилом 42. Пословника Суда.

Б. Меритум

15. Предметни случај је сличан - иако не идентичан - предмету *Јеличић против Босне и Херцеговине*, бр. 41183/02, ЕЦХР 2006-ХП, у којем је Суд утврдио повреду члана 6. и члана 1. Протокола бр. 1. Он се односи, као и у случају *Јеличић*, на законско одгађање извршења цијеле једне категорије коначних пресуда због обима јавног дуга који произлази из ових пресуда. Иако су апликанти од Суда тражили да у њиховом случају користи јуриспруденцију из предмета *Јеличић*, Влада је тражила да се направи разлика између ова два случаја, и то на основу сљедећег:

Прво, Влада је тврдила да постоји знатно више домаћих пресуда којима се налаже плаћање накнаде за ратну штету (разматране у предметном случају), него оних којима се налаже исплата „старе“ девизне штедње (разматране у *Јеличић*). Суд, међутим, запажа да је обим јавног дуга, који наизглед произлази из ове двије категорије пресуда, сличан (видјети *Пејаковић и други против Босне и Херцеговине*, бр. 337/04 и други, ставови 26. и 27, од 18. децембра 2007. године).

Друго, Влада је предочила да много лица потпада под генерални план за накнаду ратне штете, описан у тачки 10. горе у тексту, и да би било неприхватљиво да се они третирају другачије од оних лица која су прибавила коначне пресуде у своју корист. Суд се не слаже с тим. Иако је ситуација таква да један значајан број тужбених захтјева који се односе на ратну штету, а који још увијек нису окончани, може довести до потребе да се они замијене једним генералним планом за накнаду штете (видјети, аналогно, *Poznanski и други против Њемачке* (дец), бр. 25101/05 од 3. јула 2007. године), ово никако не утиче на обавезу тужене државе да изврши пресуде које су постале коначне прије израде таквог плана.

Према томе, Суд не види разлог за одступање од јуриспруденције *Јеличић*. Пошто коначне пресуде које су разматране у предметном случају нису још увијек у потпуности извршене, а оваква ситуација траје већ више од четири године, постоји повреда члана 6. Конвенције и члана 1. Протокола бр. 1 уз Конвенцију.

II - ПРИМЈЕНА ЧЛАНА 46. И ЧЛАНА 41. КОНВЕНЦИЈЕ

А. Члан 46. Конвенције

16. Члан 46. Конвенције предвиђа:

„1. Високе стране уговорнице преузимају обавезу да поступају у складу са коначном пресудом Суда у сваком предмету у којем су странке.

2. Коначна одлука Суда доставља се Комитету министара који надгледа њено извршење.“

17. Повреда коју је Суд утврдио у предметном случају одражава се на велики број лица (видјети тачку 11. у тексту). Пред Судом се већ налази више од стотину сличних апликација. Због тога, прије него што почне разматрање појединачних захтјева апликаната за исплатом праведне накнаде по члану 41. Конвенције, Суд жели да испита какве последице за тужену страну може произвести члан 46. Конвенције. Суд понавља да су према члану 46. Конвенције високе стране уговорнице преузеле обавезу да поступају у складу са коначним пресудама Суда у сваком предмету у којем су оне странке, а да извршење надгледа Комитет министара Савјета Европе. То значи да пресуда у којој је Суд утврдио повреду намеће туженој држави законску обавезу не само да заинтересованим странама исплати досуђене износе на име праведне накнаде по члану 41. него и да спроводи одговарајуће генералне и/или индивидуалне мјере под надзором Комитета министара. Такве мјере се морају предузети и у односу на остала лица која су у истом положају као и апликанти, прије свега рјешавањем проблема који су довели до повреда које је Суд утврдио (видјети *Карановић против Босне и Херцеговине*, бр. 39462/03, тачка 28, од 20. новембра 2007. и цитиране одлуке).

18. Што се тиче сличних апликација поднесених Суду прије доношења предметне пресуде, које ће ускоро бити достављене Влади у складу са правилом 54. став 2(б) Пословника Суда, Суд сматра да тужена држава мора додијелити адекватну и довољну накнаду свим апликантима. Таква накнада може се постићи и *ад хок* рјешењима, као што су пријатељске нагодбе са апликантима или једностране понуде за исправљање кршења, у складу са условима које поставља Конвенција, а прије свега у складу са критеријумима наведеним у тачкама 20. и 21. у тексту (видјети *Burdov против Русије* (бр.2), бр. 33509/04, тачка 145, ЕЦХР 2009).

Б. Члан 41. Конвенције

19. Члан 41. Конвенције предвиђа:

„Када Суд утврди прекршај Конвенције или Протокола уз њу, а унутрашње право високе стране уговорнице у питању омогућава само дјелимичну одштету, Суд ће, ако је то потребно, пружити праведно задовољење оштећеној странци.“

1. Штета

20. Апликанти су на име материјалне штете тражили исплату преосталог дуга по пресуди. Суд понавља да је најприхватљивији облик накнаде у случајевима неизвршења да се обезбиједи извршење таквих пресуда у потпуности (видјети *Јеличић*, цитирано у тексту, тачка 53, и *Пејаковић и други*, цитирано у тексту, тачка 31) Наведени принцип једнако важи и за предметни случај.

21. Поред тога, апликанти су тражили по 3.000 КМ на име нематеријалне штете. Влада је тражени износ сматрала превисоким. Суд прихвата да су апликанти претрпјели бол, бриге и разочарења зато што тужена држава није у потпуности извршила коначне домаће пресуде које су донесене у њихову корист. Вршећи праведну процјену у складу са чланом 41. Конвенције, Суд досуђује износ од 1.500 евра по апликацији (не по апликанту, како су апликанти тражили) плус све таксе које се могу зарачунати на наведени износ.

2. Трошкови и издаци

22. Апликанти нису поднијели захтјев за накнаду трошкова и издатака.

3. Затезне камате

23. Суд сматра прикладним да се затезне камате рачунају на бази најниже кредитне стопе код Европске централне банке на коју се додаје 3% (три посто).

ИЗ НАВЕДЕНИХ РАЗЛОГА, СУД ЈЕДНОГЛАСНО

1. *Одлучује* да споји апликације;
2. *Проглашава* апликације допуштеним;
3. *Пресуђује* да постоји кршење члана 6. став 1. Конвенције;
4. *Пресуђује* да постоји кршење члана 1. Протокола бр. 1 уз Конвенцију;
5. *Пресуђује*

(а) да тужена држава треба да обезбиједи извршење домаћих пресуда које су разматране у предметном случају и, поред тога, да апликантима на име нематеријалне штете исплати, у року од три мјесеца од дана када је ова пресуда постала коначна, у складу са чланом 44. ставом 2. Конвенције, износ од 1.500 евра (хиљадупетсто евра) по апликацији, плус све таксе које се могу зарачунати на тај износ, претворено у конвертибилне марке по стопи која се примјењује на дан исплате;

(б) да ће се након истека периода од три мјесеца, све до исплате, плаћати обична камата на наведени износ по стопи једнакој најнижој кредитној стопи Европске централне банке за период неизмирења, увећана за 3%;

6. *Одбија* преостали дио захтјева апликаната за праведну надокнаду.

Састављено на енглеском језику и објављено у писаној форми 10. новембра 2009. године, у складу са правилем 77. ст. 2. и 3. Правила Суда.

T. L. EARLY
регистар

NICOLAS BRATZA
предсједник